

PO MIROVNEM ZASEDANJU V ŽENEVI

Ali je nova svetovna vojna neizogibna?**Grozili so z atomskim orožjem - Pogoji trajnega miru**

Zaključek mirovnega zasedanja v Ženevi je zbudil v svetu zelo mešana čustva. Z ene strani se je ljudi polastilo veselje, da je po 8 letih krvavega klanja zavladal v Indokini mir. Posebno zadovoljne so lahko francoske družine.

Mendès-France je bil namreč oznanil, da bo treba poklicati pod orožje več letnikov redne rojske, ako se pogajanja s komunisti razbijejo. Če bi se bil Mendès-France 21. julija vrnil v Pariz praznih rok, bi se bila vojna v Indokini razplamtela z doslej še nevideno silo.

Amerika je nameravala priskočiti Francozom na pomoč in vabila tudi Angleže, naj se priključijo. Njeno mnenje je bilo, da se vojna v Indokini mora za vsako ceno končati s porazom komunistov. Stari Churchill je te dni odkril, da so se Amerikanci bili odločili uporabiti v Indokini tudi atomsko orožje, samo da zlomijo odpor Ho Si Minha.

NA ROBU KATASTROFE

Ko je Churchill zvedel za ameriške načrte, se je hudo vznemiril. Če se pojavijo v Indokini ameriške edinice z atomskimi topovi in granatami, kakor je hotel načelnik ameriškega glavnega stana general Radford, je bilo po Churchillovem mnenju neizogibno, da se bodo atomskega orožja poslužili tudi komunisti. Sovjetska zveza bi ne mogla pustiti Ho Si Minha na cedilu.

Tako bi v Indokini zadivjala atomska vojna z vsemi strašnimi posledicami, ki jih noben državnik ne more izmeriti in predvideti. Vietnam bi se spremenil v kup razvalin, ljudstvo bi umiralo kakor muhe, vojna bi segla v sosedne dežele in ni izključeno, da bi se zoper voljo odgovornih političnih voditeljev spremenila v nov svetovni požar.

Strah pred morebitno novo svetovno vojno je Churchilla nagnal, da je odletel v Ameriko na njen sestanek s predsednikom Eisenhowerjem. Sedaj smo šele zvedeli, da je to bil glavni vzrok Churchillovega potovanja.

Načelnik indijske vlade J. Nehru, ki je dobro poznal položaj, je imel 11. julija govor, v katerem je poudaril, da se je pred sklicanjem ženevske konference nahajal svet prav na robu katastrofe.

Vzroka je torej dovolj, da se ljudje vesele premirja v Indokini.

Največje zadovoljstvo vlada seveda v vrstah komunistov, kajti mirovno zasedanje v Ženevi jim je prineslo očitno diplomatsko zmago in dvignilo ugled Sovjetske zveze in rdeče Kitajske v svetu.

S sovjetsko pomočjo se je Ho Si Minhu posrečilo dobiti pod svojo oblast skoro dve tretjini vietnamskega prebivalstva, Francija mu

je odstopila brez boja važna mesta in vojaške postojanke v območju Rdeče reke. Mili-joni antikomunistov, ki se plašijo pred Ho Si Minhovim prihodom, zapuščajo svoja bivališča in beže čez mejo.

Računajo, da je med begunci nad pol milijona katoličanov, katerih je v Vietnamu vsega čez poldrugi milijon.

PROPADANJE KOLONIALNEGA CARSTVA

Antikomunistična vlada južnega Vietnama je globoko razočarana, da je Francija bila nesposobna to preprečiti. Njen zunanji minister dr. Tran Van Do je dal duška svoji jezi s tem, da je odstopil kar med pogajanja v Ženevi. Premirja ni hotel podpisati.

Mendès-France je v Ženevi sicer zmagal, v Parizu so poslanci njegovo delo skoro enoglasno odobrili, toda Francija je dejansko izgubila Indokino. To ni nič manjša zguba, kakor je bila izguba Indije za Veliko Britanijo.

Razlika je samo v tem, da so Angleži šli iz Indije mirno in prijateljsko, medtem ko so Francozi pustili v Indokini 92.000 mrtvih ter napravili brez vsake koristi tri tisoč milijard frankov.

Namesto da bi bili pravočasno priznali tamkajšnjemu prebivalstvu pravico do narodne in državne samostojnosti ter si pridobili njegovo prijateljstvo in zavezništvo, so

se trmasto upirali in dovolili komunistom, da so prevzeli vodstvo narodno-osvobodilnega gibanja. Sovjetska zveza in Kitajska sta postali nositelji narodne ideje, ki je danes globalna sila vseh azijskih narodov. Angleži in Holanci so ravnali bolj pametno: ko so spoznali, da se stremljenje Indije in Indonezije po neodvisnosti ne da zaustaviti, so se z razmerami sprijaznili in obema deželama celo pomagali, da organizirata lastne države. Tako so preprečili, da se Indija in Indonezija nista vrgli v naročje komunizmu ter postali predstavnici kremeljske politike na azijski celini.

Francija je pa zgubila vojno in z njo ugled v svojih prekomorskih deželah. Dogodki v Indokini bodo močno vplivali tudi v Severni Afriki, kjer se Arabci že leta puntajo Francozom in zahtevajo s čedalje večjo odločnostjo narodno neodvisnost.

Veliko francosko kolonialno carstvo se majo v svojih temeljih. Napočil je čas, ko hoče vsak narod biti gospodar na svoji zemlji in vse nestrpnije prenaša tuje gospodstvo. Če hoče Francija ohraniti svoj vpliv ter ostati velik vodilen narod, mora svoje kolonije spremeniti v družino svobodnih, enakopravnih dežel, ki same sebe vladajo ter gledajo v Franciji svojo učiteljico in ne gospodarico.

Doba kolonializma je za vselej minila.

Težak poraz ameriške diplomacije

Obenem s Francijo je bila v Ženevi diplomatsko poražena tudi Amerika, čeprav sama ni bila neposredno zapletena v indokitajsko vojno. Pomagala je samo z orožjem in denarjem. V Indokino je vrgla okoli dva tisoč milijonov dolarjev.

Vsota je ogromna, toda bogata Amerika jo z lahkoto preboli. Važen ni denar, temveč dejstvo, da je v Indokini zmagala namesto ameriške sovjetska politika in je Molotov skupno s Ču En Lajem uredil nove razmere v Aziji.

Molotovu sicer ni uspelo odtrgati Francije od zapadnih zaveznikov, toda Mendès-France je bil vendarle prisiljen pobotati se s Sovjetsko zvezo ter odkloniti politične nasvete Amerike, ki je Francijo gnala v skrajno nepopustljivost.

Združene države so doživele neuspeh že v Koreji. Ko je Truman z naglo odločnostjo sklenil odbiti v Koreji napad komunistov ter izkrcal v deželi ameriško vojsko, je bil njegov cilj samo eden: premagati in kaznovati napadalca. Posrečilo se mu je dobiti na svojo stran Organizacijo združenih narodov.

Toda kaj se je zgodilo? Ko je general Mac Arthur bil na tem, da severne Korejce vojaško uniči, je prišlo iz Washingtona povelje, naj prodiranje ustavi ter se umakne z vojsko na postojanke, ki so mu jih nakazali politiki. Ker Mac Arthurju to ni šlo v glavo, ga je Truman odstavil in poslal v pokoj.

Namesto da bi bili komunistični napadalci kaznovani, so se zapadni diplomati začeli z njimi pogajati, ravnali z njimi kakor z enakopravnimi ter jim vse odpustili.

Kaj je bil vzrok? Kakor v Indokini so se Angleži tudi v Koreji zbal, da se oboroženi spor razširi ter pretvori v novo svetovno vojno.

Razlogi angleške diplomacije so bili torej tehtni, toda ameriška politika je v svetovnem javnem mnenju vendarle doživela očiten poraz.

Že leta nam ameriška zunanja politika nudi naslednjo sliko: mlada, mogočna dežela se pogumno zažene v podjetje, ki ga ne more dokončati, ker jo njeni starejši zavezniki

NOVICE Z VSEGA SVETA

TRŽAŠKO VPRAŠANJE

Časniki so napovedovali, da bo tržaško vprašanje rešeno okoli 20. julija. Tako je rekla tudi ameriška veleposlanka v Italiji gospa Klara Luce. Prerokovanja se niso uresničila. Julij se bliža kraju, a smo tam, kjer smo bili.

Sedaj pišejo, da bo sporazum o Trstu sklenjen okoli 15. avgusta. Mi mislimo, da se tudi to prerokovanje ne bo obneslo.

Pogajajo se na vsak način, toda v strogi tajnosti, tako da nihče ne ve, kaj kuhajo.

SLAB ZAČETEK

Komaj je bilo premirje za Indokino podpisano, so Kitajci sestrelili angleško trgovsko letalo Skymaster. Pri tem je bilo mrtvih in ranjenih več oseb.

Ker so bili med njimi tudi ameriški državljani, je vojni minister ZDA ukazal dvema letalonosilkama, naj preiščeta morje, da bi morda našli na vodi še kakega potnika.

Nenadoma sta se prikazala spet dva kitajska zrakoplova ter šla v napad. Nastala je prava bitka v bližini otoka Hainan.

Lep začetek miroljubnih odnosov med komunisti in zapadnjaki!

ZOPET GOSPODARJI NA SVOJI ZEMLJI

Med Egiptom in Veliko Britanijo je besnel desetletja hud politični spor, ki sega nazaj do leta 1882, ko so Angleži izkrcali v deželi vojaštvo ter se niso hoteli več umakniti.

Pod pritiskom egiptovskega narodnega gibanja so sicer od časa do časa popuščali, toda vojaško važni Sueški prekop so do zadnjega držali čvrsto v svoji oblasti.

Pretekli teden so se pa odločili, da gredo tudi iz Sueza. V pogodbi z egiptsko vlado so se obvezali, da zapusti poslednji angleški vojak Suez najkasneje v 20 mesecih.

V Egiptu vlada veliko veselje. »Po 72 letih trdih bojov,« je rekel načelnik vlade Naser, »se nam je posrečilo osvoboditi našo domovino. Sedaj želimo osvoboditi naša srca sovražstva in postaviti naše odnose do Velike Britanije na trden temelj medsebojnega zupanja.«

Angleži so zopet dokazali, da so zrel in moder narod. Ko so spoznali, da Sueza ne bodo mogli večno držati, so se prostovoljno umaknili ter skušali spremeniti dosedanje sovražnike v prijatelje in zaveznike.

OTTO JOHN

Ze večkrat se je zgodilo, da je kdo iz Berlina na skrivnosten način izginil. Zjutraj je še zajtrkoval v krogu družine, zvečer pa že nihče ni vedel, kje se nahaja in ali je še živ.

To pot se je to zgodilo načelniku tajne politične policije Zapadne Nemčije drju Otonu Johnu. Nekateri menijo, da so ga ugrabili komunisti, drugi, da jo je pobrisal. Zdi se, da je prebežal h komunistom.

Da zbeži vrhovni poveljnik policije k sovražniku, je zelo redka stvar. Vsaj taki bi morali biti zanesljivi. John je poznal vse tajnosti zapadne špijonaže, zato je njegov beg silno razburil Angleže, Amerikance in Adenauerja. Eden ameriških Johnovih prijateljev se je iz obupa ustrelil.

GOSPODARSKA POGAJANJA NA ZVU

Pred nekaj dnevi so prispeli v Trst zastopniki Jugoslavije, da bi sklenili z zavezniki gospodarski sporazum.

Trgovinski promet med cono A in Jugoslavijo je danes zelo majhen. Vsak mesec sklenejo kupčij za 50 do 60 milijonov lir, v celem letu niti za 1 milijardo.

Jugoslavija je že lani predlagala, naj bi se kupčija zvišala na 12 milijard letno, se torej več ko podesetorila. Trstu je ponujala vino in slivovko, usnje, tobak, kemične izdelke, rude in slično, zato bi kupovala pri nas mineralno olje, stroje, ladijske motorje in druge izdelke tržaške industrije.

Tedaj je vladala v Trstu gospodarska kriza; ladjedelnice so odpuščale delavce, ker ni bilo naročil. Iredentisti so kljub temu jugoslovanske predloge odbili. Brezposelnost jih ni mnogo vznemirjala.

Radovedni smo, kako se bodo končala pogajanja na ZVU.

RAZSVETLJEVANJE REK

Svicarska vlada je predlagala, naj se države, ki mejijo na reko Reno, združijo ter poskrbe, da bo na tej važni vodni cesti tudi ponoči mogoč neoviran promet s parniki.

Na obeh obalah naj se postavijo močni električni žarometi, tako da bo svetloba na vsakih 300 metrov prodirala globoko pod vodo. Svica je poslala svoj predlog Mednarodnemu uradu za delo in Mednarodni zbornici za industrijo in trgovino.

USLUŽBENCI ZVU

so v velikih skrbih. Kaj bo s tisoči uradnikov, nameščencev in policistov in njih družinami, če prevzame Italija upravo cone A?

Giornale di Trieste jih tolaži, da bo že Rim zanje skrbel in nihče ne sme »dvomit«, da bi Rim ne držal dane besede.

In res je bil italijanskemu parlamentu predložen zakonski načrt, po katerem naj bi nameščenci ZVU ohranili svoje dosedanje pravice. Toda v načrtu je rečeno, da Italija ne prevzema nobenih obveznosti do oseb, ki niso italijanski državljani ali so nastopale proti priključitvi Trsta k Italiji!

Kdo naj odloči, ali si bil proti priključitvi? Saj si imel pravico biti proti, ker je tako določala mirovna pogodba! Sedaj te zaradi zvestobe zakonom lahko postavijo na cesto.

Edino, kar uslužbencem ostane, je, da si kakor vse ostalo prebivalstvo iz srca žele, da bi se pogajanja o Trstu razbila!

PAMETEN PREDLOG

Te dni je poseben odbor v Ameriki določil, katero je najlepše dekle na svetu. Izbira je padla na neko Mirjam Stevenson. Ko je njena tekmovalka to slišala, je izbruhnila v jok. Tako so tudi druge pretakale grenke solze nevoščljivosti.

Izbiranje lepotic je postala razvada našega časa. V dragem zabavišču se navadno zbere skupina moških, strmi v dekleta, dokler ne presodi, katera ima najlepše telo. Namesto da bi ocenili plemenitost in dobroto njih duše, jim merijo pas, noge in prsi. To javno razkazovanje telesa je za ženske poniževalno.

Italijanskemu parlamentu so sedaj predložili zakonski načrt, ki take tekme enostavno prepoveduje. Organizatorji in udeležence se kaznujejo z globo od 5 do 50 tisoč lir. Zelo pametno!

RAJE V ZLOBEN JEZIK!

Električarju Romanu Tomičiču se je pripetila huda nezgoda. V Škednju ga je napadel pes in mu odgriznil kos uhlja.

Nikomur ne želimo hudega, toda če je pes že moral nekoga ugrizniti, bi bilo bolje, da je zasadil zobe v strupeni jezik kakega lažnika.

Vsaj za nekaj časa bi bila čast bližnjega varna pred obrekovanjem.

KONČNO SO GA ZAŠILI

Francesco Macaluso je znan surovež in nasilnež iz južne Italije, ki se je naselil v našem mestu, da se kot pravi Tržačan udeležuje vseh iredentističnih demonstracij in pretepa domačine. Za časa novembrskih nemirov je vdrl tudi v sedež Fronte za neodvisnost ter uničeval v hiši pohištvo. Poleg tega je tudi goljufal, a se znal vedno izmazati.

Sedaj so patriota vendarle prijeli ter mu prisodili 3 leta in 9 mesecev ječe. Ko odsodi, bi mu morali za večne čase prepovedati bivanje v Trstu.

MESARSKI IZPITI

Na Bavarskem so obnovili običaj, ki so ga leta 1938 bili opustili.

Mesarski vajenci so zopet praznovali konec vajeniške dobe na ta način, da so skočili v globok vodnjak. Odeti so bili v posebne obleke, od katerih je vsaka sestavljena iz 600 telečjih repov.

Ko je v Monakovem 12 vajencev skočilo pretekli teden v vodnjak, je voda pljusnila tako visoko, da je pošteno obrizgnila gledalce.

NARODNI DOHODEK ITALIJE

se večja. Minister Vanoni je v parlamentu povedal, da se bo leta 1954 povišal za 4 odstotke v primeri z letom 1953.

Kljub temu je še velika razlika med življenjskimi razmerami v Italiji in v drugih deželah. V Švici potrosi na primer vsak prebivalec 41 kilogramov sladkorja na leto, v Italiji pa le 11.

PORAZ JIH NI IZUČIL

Pred kratkim je imel voditelj neofašistov poslanec De Marsanich govor na Brennerju.

Ostro se je zaletaval v De Gasperija, ker je sklenil 1. 1946 z Avstrijo sporazum, po katerem so južni Tiroli dobili avtonomijo, šole v materinem jeziku in vsaj nekaj narodne enakopravnosti v javnem življenju.

Sporazum — je rekel Marsanich — je bila silovita politična napaka! Mi nismo niti najmanj voljni prenašati za vso večnost njegove posledice.

Gorje narodnim manjšinam v Italiji, če bi znova zavladal fašizem!

Ti ljudje se niso iz vojne nič naučili. Spet bi pognali državo v pogubo.

SMRT ZAVEDNEGA SLOVENCA

Dne 23. julija so pokopali lastnika znane tržaške knjigarne Štoka gospoda Rudolfa Tomažiča. Pokojnik je bil znan kot zaveden Slovenec in zelo priljubljen v Trstu.

Ugledni družini izrekamo iskreno sožalje.

Ali je nova svetovna vojna neizogibna?

(Nadaljevanje s 1. strani)

v poslednjem hipu zadrže, da ne more izpeljati svojih načrtov.

To jemlje Ameriki ugled. Kar je pa doživel ta mesec v Ženevi, je pravi diplomatski poraz, ki je v korist samo komunistom.

NOVI PREDLOGI SOVJETSKE ZVEZE

Molotov in kitajski zunanji minister Ču En Laj imata v očeh ljudskih množic zaslugo, da sta navzlic nasprotovanju Amerike prinesla Indokini mir. Ljudje imajo občutek, da se je nevarnost nove svetovne vojne precej odstranila. Če so diplomati uspeli v Indokini, zakaj ne bi skušali rešiti s pogajanjmi tudi spore v Evropi?

In res je Molotov že nekaj dni po podpisu indokitajske pogodbe predlagal zapadnim velesilam, naj se v doglednem času skliče sestanek državnikov, da bi na njem rešili vprašanje Nemčije in splošne razorožitve.

Nemčija, ki je danes razkosana na dva dela, naj se zedini, postane naj nevtralna, to se pravi, da se ne priključi nobeni skupini držav. Ostale evropske države jamčijo Nemčiji njeno neodvisnost in nedotakljivost, obenem se obvežejo podpisati pogodbo o medsebojni varnosti, to se pravi, da ne bodo vodile druga proti drugi vojne.

Ruski predlog zveni zelo idealno. Pravi njegov cilj pa je preprečiti za vsako ceno, da se Nemčija spet oboroži ter pristopi k skupni evropski vojski. Če je namreč Nemčija nevtralna, nima lastne vojske.

Molotovov predlog je že vnaprej obsojen na neuspeh, ker ne bo Nemčija nikoli privlečena v svojo stalno razorožitev. Adenauer je ponovno poudaril, da ima velik narod, kakor je nemški, pravico se braniti, ako ga kdo ograža. Kdor se hoče braniti, mora imeti svojo vojsko, sicer je manjvreden narod.

Če bi se podpisala med evropskimi državami pogodba o medsebojni varnosti, bi bila Amerika v Evropi popolnoma nepotrebna. Ruski predlog gre torej obenem za tem, da se Združene države izrinejo iz Evrope.

Kakšne bi bile posledice, če bi se ruski načrt uresničil? Sovjetska zveza bi postala neomejena gospodarica Evrope. Angleški državni tajnik Nigel Birch je 22. junija povedal, da razpolaga Sovjetska zveza z nič manj ko 175 divizijami, ki jih v primeru mobilizacije lahko v enem mesecu podvoji. Nobena država na svetu nima tako silne vojske. Če bi prišlo do oboroženega spopada, bi se tudi združena Evropa mogla le težko braniti pred Sovjetsko zvezo. Edino upanje polagajo zapadnjaki v Nemčijo.

Ako bi ta ostala stalno razorožena in bi se povrhu še Amerika umaknila čez morje, bi Sovjetska zveza delala v Evropi, kar bi hotela. Nihče bi se ji ne mogel upirati.

OBRAMENA ZVEZA JUŽNO-VZHODNE AZIJE

Toda Evropa hoče ostati svobodna in neodvisna ter ne mara, da bi o usodi njenih narodov odločali v Kremlju.

Kdor hoče biti samostojen, pa mora biti močan. Država, ki je šibka, nima vpliva, četudi je vsa pravica na njeni strani. Da bi zapadni svet bil v pogajanjih vsaj približno enak Sovjetski zvezi, so ustanovili Atlantsko zvezo, v kateri so se članice obvezale nastopiti v primeru potrebe z združenimi oboroženimi silami.

V ta namen organizirajo sedaj tudi skupno evropsko vojsko. Molotov se trudi in zahteva, da bi Nemčija ne pristopila, a v tej nameri ne more uspeti. Zopetne oborožitve Nemčije ne more nihče več preprečiti.

Tudi v Indokini se je pokazalo, kakšne posledice nastanejo v politiki, ako je kaka država šibka. Francija je bila diplomatsko poražena, ker so bili komunisti vojaško močnejši. Da bi se mogli v bodočnosti uspešneje upirati pritisku Sovjetske zveze in njenih azijskih zaveznikov, so sklenili ustanoviti tudi v južno-vzhodni Aziji obrambno zvezo, ki bi bila slična Atlantski skupnosti na zapadu.

V to zvezo naj bi stopile Združene države, Velika Britanija, Francija, Avstralija, Nova Zelandija, Filipini, Siam in še druge azijske države.

Po podpisu premirja v Ženevi je deželam, ki sestavljajo Indokino, prepovedano stopiti v imenovano zvezo. Ostati morajo nevtralne in ne smejo dovoliti na svojem ozemlju nikomur vojaških oporišč.

Pogled v pilotsko kabino sodobnega potniškega letala na turbinski pogon vrste »Viscount«

Tudi to je velik uspeh komunistov. Zapadnjaki so z ženevsko pogodbo zgubili v Aziji zaveznike, na katere so do tedaj z gotovostjo računali. Območje sovjetskega vpliva se je znatno razširilo.

KAJ PRINESE BODOČNOST

Tako vidimo, kako se človeštvo polagoma organizira v dva silna vojaška in politična tabora: na eni strani je Sovjetska zveza s svojimi evropskimi in azijskimi zavezniki, na drugi Združene države z Veliko Britanijo in celo vrsto dežel in narodov, raztresenih po vsem svetu.

Kujejo se vojaške zveze, oboroževanje se nadaljuje s tako naglico, kakor da se vsi pripravljajo na novo svetovno vojno. Ljudje se s strahom sprašujejo, kako se bo vse to končalo. Ali je oborožen spopad med komuni-

LEDOVJE SE TAJA

Skupina učenjakov je naprosila parlament v Washingtonu za denarno podporo, da bi se v zimi 1957-958 mogli odpraviti s tujimi znanstveniki na severni tečaj, kjer postaja zrak čedalje toplejši.

Če se bo podnebje stalno tako spreminjalo, so rekli, bo v 25 do 50 letih mogoče potovati po ondotnih ledenih krajih na ladjah.

stičnim in ostalim svetom res nujen in neizogiben?

Stalin in Malenkov sta ponovno poudarila, da nova vojna ni potrebna: komunistični politični in družabni red lahko mirno živi poleg zapadnega kapitalizma. Isto mišljenje so izrazili predsedniki Združenih držav Roosevelt, Truman in Eisenhower. Stari Churchill si je pa postavil kot najvišji in poslednji cilj svojega življenja, da prepreči vojno med Sovjetsko zvezo in zapadom. Nepristano ponavlja zahtevo, naj se zapadni državniki sestanejo z Malenkovom in skupno z njim proučijo pogoje, pod katerimi bi se mogel zjamčiti človeštvu trajen mir.

Če bi se državniki ravnali po željah svojih narodov, bi prav gotovo nikoli ne izbruhnila vojna. Ljudstvo hoče živeti v miru in vojno sovraži. To velja ravno tako o ruskih kakor o ameriških množicah in sploh o ljudstvu po vsem svetu.

POGOJI TRAJNEGA MIRU

Toda trajen mir je mogoč samo, če je zgrajen na pravičnosti. Ljudje, ki so zatirani in izkoriščani, se prej ali slej morajo upreti. Nič ne bi pomagalo Amerikancem, da ustanove v južno-vzhodni Aziji mogočno antikomunistično vojaško zvezo, ako istočasno ne poskrbe, da dosežejo tamkajšnji azijski narodi državno samostojnost in socialno svobodo, do katere imajo po vseh človeških in božjih postavah neizpodbitno pravico. Kdor zapostavljenim in izkoriščanim narodom ne pomaga, da pridejo do pravice, jih sam žene v komunizem, je nehote največji razširjevalec komunistične ideologije. V svarilo naj siužita Indokina in Guatemala!

Toda tudi v napredni Evropi ni vse v redu. Koliko socialnih in političnih krivic se godi posameznikom in celim narodom! Nemčija je raztrgana na dva kosa, Avstrija je še zmerom zasedena od tujega vojaštva. Po drugi svetovni vojni je padla cela vrsta držav pod oblast komunistov, to se pravi praktično pod oblast Moskve, ki postavlja in odstavlja vlade v teh deželah. Poljake, Čeha, Slovake, Madžare, Nemce iz vzhodne Nemčije in druge narode muči zavest, da so izgubili svojo samostojnost ter so podvrženi nadvladi Sovjetske zveze. V takem položaju živi danes nad 114 milijonov Evropejcev!

Samo kratkovidni ljudje si morejo misliti, da je mogoče držati 100 milijonov omikanih in naprednih Evropejcev večno v politični odvisnosti. Saj gre za stare in razvite narode, ki so prelivali potoke krvi za svojo svobodo in ne bodo mirovali, dokler ne postanejo znova prosti in neodvisni na svoji zemlji.

Sele ko bodo Malenkov, Churchill, Eisenhower in drugi odgovorni državniki pogledali kruti resničnosti v obraz ter rešili vsa pereča socialna in narodna vprašanja, ki mučijo Azijo in Evropo, bodo mogli zjamčiti človeštvu pravi in trajni mir ter preprečiti sicer nujno in neizbežno novo vojno.

Pri tem se pa utegne morje dvigniti in pokriti drugod cele dežele, na primer Holandijo.

ODKRITOSRČNOST

Bolnik: Če se odpovem kavi, cigaretam in alkoholu, ali mislite, da bom potem dalj časa živel?

Zdravnik: Ne! Le nekaj je gotovo: življenje se vam bo zdelo mnogo daljše.

Dopisi iz Tržaškega

KOLONIJA DEVINSKO-NABREŽINSKE OBČINE

Letošnja kolonija naše občine je v Stinsenzu pri Forni di Sopra. To je prelepa gorska vasica, ki jo obdajajo visoke Karnijske Alpe, krog in krog se pa razprostirajo dišči smrekovi gozdovi, ki nudijo turistu prijeten užitek, saj v svežem gorskem zraku pozabi na vsakdanje skrbi in težave.

Od 28. junija do 26. julija je letovalo nekaj čez 90 dečkov. Poleg otrok iz naše občine jih je nekaj tudi iz zgoniške in repentaborske. Zdravstveno stanje je bilo v splošnem dobro, le na koncu so ugotovili en primer ošpic. Hrana je odlična, saj jedo petkrat dnevno.

V tem tednu odidejo v kolonijo deklice. Medtem je bila stavba prečiščena in razkužena.

Nekaj časa je dečkom nagajal dež, toda v drugi polovici bivanja se je vreme znatno izboljšalo in so se otroci prav lepo imeli. Stavba, v kateri prebivajo, je na samem, zračna in ima lepe prostore. Jedilnica je tako velika, da imajo otroci lahko skupne obede. Spalnice so manjše; v vsaki je prostora za osem do deset otrok.

Kolonijo vodi letos podžupan g. Floridan s 5 vzgojiteljicami. Opazili smo, da ima vodstvo na razpolago krasno opremo, ki je last občine. Ambulanta je opremljena z vsemi najvažnejšimi zdravniškimi pripravami, kar jamči, da je za zdravje popolnoma poskrbljeno. K službi božji hodijo vsako nedeljo v 2 km oddaljeno cerkvico. Letos sta se dečkov spomnila devinski in mavhinjski župnik s posebnim obiskom. Vsi dečki so ob tej priliki opravili svoje verske dolžnosti. Imeli so tudi lepo radijsko oddajo, ki so jo starši z velikim zanimanjem poslušali.

Letos bi lahko bilo v koloniji več dečkov. Nekateri starši niso otroke hoteli vpisati, češ da imajo poleti mnogo dela in da jim zato morajo otroci pomagati. To drži do neke mere; v splošnem pa je priporočljivo, da otroci gredo v kolonije. Navadijo se skupnega življenja, reda in se navadno tudi zdravstveno utrdijo.

BARKOVLJE

V noči med petkom in soboto je izbruhnil v ul. Bonafata hud požar. Vnela se je slama v skladišču porcelanastih predmetov tvrdke »Nasledniki Roberta Schnabla«. Gasilci, ki so kmalu prihiteli, so imeli težko delo. Zaradi gostega dima niso mogli hitro v skladišče in so morali zato gasiti skozi okno.

V skladišču je bilo polno krožnikov in drugih izdelkov iz porcelana, ki so bili zloženi na lesenih deskah. Te so se tudi vnele in končno s posodo vred zrušile.

Škode, ki je precejšnja, še niso ugotovili.

NABREŽINA

Ze lansko leto se je govorilo, da namera-va uprava zadruga »Prosvetni dom« zgraditi v Nabrežini novo prosvetno dvorano, ki bi služila predvsem kulturnim potrebam našega kraja. Kakor nam je znano, bo v kratkem potekla najemna pogodba z lastnikom dvorane, ki jo ima zadruga sedaj na razpolago.

Nabrežina kot središče zapadnega dela Tržaškega ozemlja s staro in visoko kulturno tradicijo bi nujno potrebovala večji in so-

dobnim razmeram ustrežajoči kulturni dom.

Da se taki načrti izvedejo, je treba seveda prav veliko zanimanja, dela, predvsem pa veliko denarnih sredstev. Podpreti izvedbo tega načrta so poklicani prav vsi Slovenci našega kraja in okolice.

Upravnikom zadruga, ki z izredno vnetostjo ter z uspehom že več let vodijo to našo ustanovo, pa kličemo: pogumno na delo! Pri tem gotovo ne bodo ostali osamljeni, saj smo bili Slovenci vedno pripravljene žrtvovati za svoje prosvetne domove.

MAVHINJE

Večkrat slišiš reči, da je ameriška vojska gosposka vojska. In res, gotovo ni za nobenega vojaka na svetu tako dobro poskrbljeno kot za ameriškega. Vsega ima: dobro plačo, fino hrano, cigarete, mnogi celo lasten avto itd.

Zato je toliko bolj čudno, da je treba na vse načine moledovati, preden ti ta vojska poravnata škodo, ki jo povzročata s svojimi vajami. Naša kraška zemlja je revna in zahteva strahovit napor, da vsaj nekaj obrodi. Zato je pri nas vsak kv. meter zemlje dragocen! Tega bi se moralo ameriško poveljništvo zavedati in vsako škodo takoj in pošteno poravnati. To bi zahtevali tudi kalifornijski kmetje, čeprav imajo rodovitne zemlje na pretek in so neprimerno bogatejši od nas.

BRIŠČKI

V nedeljo smo že zgodaj zjutraj zvedeli za nesrečo, ki se je ponoči zgodila v bližini našega kraja in ki nas je vse zelo pretresla.

Stirje mladeniči so se na vespah vračali z izleta. Ko so prišli do železniškega prelaza v bližini naše vasi, je bila zapornica spuščena.

Mladeniči so se ustavili, a eden izmed njih, 24-letni Livio Ralza iz Trsta se je sklonil in zapeljal vespo preko tračnic, dočim so drugi, med njimi tudi Lucijan Lasič s Kontovca, počakali. V trenutku, ko je bil Ralza sredi prvega tira, je pridrvel brzovlak Trst-Ljubljana in se z vso silo zaletel v nesrečnega mladeniča. Strojvodja je takoj zavrl, a vlak se je ustavil šele po 60 metrih. Med kolesi je strojvodja zagledal grozno razmesarjeno telo in kos vespe.

Truplo pokojnika so čez tri ure odpeljali v mrtvašnico splošne bolnice.

BAZOVICA

Ce si dobrega apetita in imaš na Bazovici prijatelja, pa ga nisi v nedeljo obiskal, si dosti zamudil, kajti vsak Bazovec te na ta dan gosposko pogosti. Žeganje je namreč pri nas velik praznik in takrat ne štedimo ne z jedjo ne s pijačo.

Ne smete pa misliti, da se pri Bazovcih vse vrtilo okoli želodca. Zjutraj smo svojega patrona počastili tudi v cerkvi s slovesno službo božjo, pri kateri je zelo lepo pel domači cerkveni pevski zbor.

V naši cerkvi bomo imeli kmalu nov krstni kamen. Polovico stroškov bo nosila občina, ostalo bodo pa prispevali verniki.

IZ BOLJUNCA

Končno je podjetje, najemnik našega kamnoloma, le odpravilo strašen šum, ki so ga delali stroji. Ostal pa je še vedno prah. Najemnik naj se podviza, saj smo že dovolj dolgo čakali!

V naši občini delajo v zadnjem času novo cesto pod Dolino in Kroglami iz Broda na Banje; to je skupina hiš, ki se tako imenuje, ker je pred kakimi 50 leti nekdo tam zgradil Kneipove toplice (banje), a je podjetje kmalu propadlo. Po novi cesti misli baje Ačegat izpeljati filobus.

Dopisi iz Goriške

KRMIN

Iz Krmina nam poročajo, da so tam predzadnjo nedeljo zborovali oškodovanci po toči. Zborovanja so se udeležili zastopniki vseh občin, v katerih je konec junija razsajala toča in pobila kmetom skoro ves pridelek. Na sestanku so sklenili, da odpošljejo v Rim posebno odposlanstvo, ki naj izposluje s pomočjo goriških poslancev državno pomoč. Odposlanstvu želimo sicer čim večjega uspeha, a bojimo se, da dolga pot ne bo obrodila zaželenega uspeha.

Oškodovance s solkanskega polja opozarjamo, naj svojo škodo javijo na goriškem županstvu.

IZ ŠTANDREŽA

Vest, da je občinski svet v Gorici na eni izmed svojih zadnjih sej, ki so razpravljale o gospodarski krizi mesta in dežele, sklenil najeti posojilo 11.800.000 lir za napeljava vode tudi v stranske ulice naše vasi, nas je zelo razveselila. Ponovno pa moramo pibiti, da bi morali vsi štandreški prebivalci že pred 20 leti dobiti vodo, saj je goriška občina uporabila 300.000 lir štandreške vojne škode za občinske hiše, ko je Štandrež bil še samostojna občina. To moramo ugotoviti pred slovensko, zlasti pa še pred italijansko javnostjo in pred občinskimi svetovalci, da

ne bo nihče mislil, da nam je goriška občina storila z zgoraj omenjenim sklepom bogve kakšno dobroto.

Dejansko nam je vrnila le del našega zneska, ki ga je ona že davno uporabila za svoje potrebe.

IZ OSLAVJA

Vest, da dobimo morda tudi Oslavci svoj vodovod, nas je spravila v dobro voljo. Občinski upravni odbor je namreč sklenil, da bodo pri nas preiskali izvirke pitne vode. Imenovani odbor je tudi odobril stroške za nabavo vodne črpalke.

Zares želimo, da bi se obljuba čimprej uresničila. Saj ne more biti v čast goriškemu mestu, da slovenske vasi tik pred njenim nosom nimajo vodovoda.

GORIČANI BODO ODSLEJ PILI NAJBOLJŠO VODO

Pred nekaj dnevi je goriški župan na seji občinskega sveta javil, da je po sedmih letih pogajanj končno vendar prišlo do dogovora med Italijo in Jugoslavijo glede vode, ki jo bo odslej Gorica dobivala iz slavnega vira Mrzljekov, ki leži ob Soči med Dolgo njivo in Desklami pod Sv. goro.

Bog daj, da bi ta zdrava voda vplivala tudi na možgane in srca vseh, ki so odgovorni za javno blaginjo.

Dopisi iz Goriške

IZ ŠTEVERJANA

V nedeljo 18. julija so se mudili pri nas nekateri Tržačani. Zabavali so se z igranjem žoge na dvorišču. Igro je opazoval med drugimi tudi kolon Skorjanc Mirko. Naravno je, da je prišlo med domačimi ljudmi in tržaškimi gosti do razgovora. Nadalje pripovedujejo, da je navzoči karabinjer pozval Skorjanca Mirka, naj gre z njim v orožniško kasarno. Razume se, da mladi mož morda ni hotel takoj slediti karabinerjevemu povelju. Pravijo pa, da števerjanski karabinjerji ne poznajo šale. To je baje spoznal tudi Skorjanc, ki so ga pridržali do drugega dne na postaji.

Kanalška dolina - Beneška Slovenija

Znano je, da je Beneška Slovenija zelo bogata s padavinami. V tem pa je letošnje leto rekordno. Kanin in Matajur sta kakor magneta, ki privlačita k sebi vsako potujočo meglo in spremenita v dež. Od aprila sem ni bilo do zadnjega nobenega dneva brez plohe in sonce ni moglo vršiti svoje plodnosne službe. Zato je vse sadje, ki je blagoslov naše dežele, letos zelo slabo obrodilo. Koruza je shirala in se ni mogla razviti, seno je po večini zgnilo na travnikih. Ljudem se pozna na obrazu, da so v velikih skrbih za bodočnost, posebno ker se jim obeta povšanje davkov.

O gospodarskem stanju v naših dolinah so pred nedavnim razpravljali tudi v videmskem deželnem zboru. Deželni poslanec Olivieri, ki zastopa nadiške doline, je opisal njihove potrebe; drugi poslanec pa je bil tako uvideven, da je predlagal, naj uboge prebivalce naših dolin oprostijo vseh davkov, kar bi bilo edino stvarno in pametno.

Tema gospodoma je odgovoril predsednik deželnega zbora, češ da pretiravata ter da je vlada potrosila že čez milijardo lir za javna dela (šole, zavetišča, vodovode itd.) in da nikakor ni res, da bi bile te »valli«, katerim ni hotel dati pravega imena, najbolj revne, ker je v Karniji še več revnejših dolin. Ali naj sklepamo iz tega odgovora g. deželnega predsednika Candolinija, da naša dežela ne bo trpela lakote in naprej plačevala podvojene davke?

Mi smo pa mnenja, da bi bilo za državo bolj modro in koristno, če pokaže večje razumevanje za bedo prizadetega prebivalstva, ki mu je letos dež uničil ves dohodek.

LIPA

V tem kraju so pred kratkim odkrili ležišča zelo dobrega premoga. Našli so ga v tukajšnjem kamnolomu pri kopanju opoke za čedadsko cementarno. Ne vedo pa še, ali je premoga toliko, da se bo izplačalo odpreti rudnik.

Trbiž

Več desetletij so prihajali v našo dolino izletniki, ki so se nanjo tako navezali, da niso mogli prebiti počitnic, ne da bi nas obiskali. V zadnjih letih pa opazamo v tujškem prometu zastoj. Razlogi so po našem dvojni.

Po prvi svetovni vojni smo izgubili precejšnje število Avstrijcev, ker smo bili priključeni Italiji. Ostali so samo Goričani in Tržačani, saj iz drugih krajev Italije ni bilo

Isti dan je šel potem k zdravniku v Gorico, ki je baje potrdil, da so mu bili izbiti trije zobje.

Ce odgovarja ta vest resnici, pozivamo novega goriškega kvestorja dr. Dattila, da pokliče prizadete karabinjerje na odgovor. Saj mora po strogih navodilih min. predsednika Scelbe tako samovoljnost že v kali zatreti. Prava demokracija prepoveduje tako ravnanje z italijanskimi državljani.

Ob tej priliki naj g. kvestor preišče tudi zadevo drugega Skorjanca iz Steverjana, ki so ga baje karabinjerji na razne načine strahovali, in to zaradi družinskih odnosov. Saj organi javne varnosti vendar niso zato, da se vmešavajo v družinske razmere.

letoviščarjev. Po zadnji vojni je odpadel še del turistov iz Jugoslavije.

S priključitvijo k Italiji je naša dolina postala obmejno področje in iz tega izvirajo še nove ovire.

Opaziti je namreč poostreno policijsko nadzorstvo; table z napisi, kaj vse je prepovedano, rastejo kot gobe po dežju. Vsakega poštenega državljana upravičeno moti, če ga na običajnem sprehodu, na pr. iz Zabnic v

Tinji log, legitimirajo. Tako sitnarjenje gre na živce predvsem Tržačanom, ki so se ga že malo odvadili.

Zadnje čase pa prihajajo na »letovišče« razne oklopne in druge armade, ki zasedejo kar za pol sezone naše najlepše predele (Tinji log in Zajzero).

Domačini so v zadnjih desetletjih videli že toliko raznobarnih uniform in armad, da še vedno nimajo občutka stalnosti, ki je osnovni pogoj za večje investicije. Drugi razlogi so krajevnega značaja in so odvisni od domačinov ter občinske uprave.

Naj omenimo, da so zadnja leta sicer vložili mnogo milijonov lir v turistične namene (vzpenjača na Priznik, teniška igrišča, žičnice za smučarje itd.), manjkajo pa še vedno najnujnejše naprave, ki bi zahtevale malenkostne izdatke in le malo dobre volje. V trbiški občini pogrešamo klopice po gozdovih in travnikih, ravno tako markiranih poti. Ugotoviti moramo tudi, da nimajo vse hotelske sobe tekoče vode, nekatera zasebna stanovanja pa so brez ustreznih higienskih naprav. V tem oziru moramo pohvaliti naborješko občino, ki je z majhnimi sredstvi veliko naredila.

Z dobro voljo krajevnih oblastev bi se lahko marsikaj naredilo, saj so naše Ponce še vedno privlačne in naši gozdovi še vedno nudijo tiho zavetje.

Spomini iz starega Trsta

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Po tem spopadu je ni bilo noči, da ne bi iz Trsta in iz Milj hodili drug drugemu rezat trt. Tam sredi poletja prosijo oni iz Milj, naj se že Trst osvoji in požge. Res se zbere z beneško pomočjo okoli 4000 mož. Dva dni so se pomikali proti mestu in spotoma vse uničevali. Tu se pa ojunači — pravijo zgodbe — 40 mladeničev, ki udarijo na sovražnika in ga poženejo v beg. Malo neverjetno 40 proti 4000, kaj? Pa tako so se radi v tistih časih bahali eni in drugi. Res pa je, da so tisti dan okoli Trsta vse požgali.

Naslednji dan, 7. julija, je bilo še bolj gorke. Na tiho so se izkrcali Benečani in Miljci pri Sv. Andreju in na Sv. Vidu, ki je bil pri vseh napadih strateška točka, razvili prapor sv. Marka. Tržačane so dražili, naj se podajo, dokler je še čas in naj prineso piti njihovim »guastatorjem«. Zasmehovanje je tako razdražilo mesčane, da so se pognali ven in preprodili nasprotnike, da niso imeli časa ni ti požigati.

Tržaška ofenziva

Kmalu po teh bojih je avstrijski nadvojvoda poslal v Trst Krištofa Frankopana. Zbral je okoli tisoč mož. Z njimi je osvojil Mohovljane, Socerb, Drago, Osp in Tinjan. Ujel je celo Contarinija. Po tem uspehu so si upali celo nad Milje. Prvi dan so bili odbiti, naslednji dan, 8. oktobra, so pa začeli s topovi streljati na mesto. Obrambo Milj je vodil neki Bombica, ki je odbil ponudbo za predajo. Obroč se je vedno holj stiskal. Tedaj pride pomoč iz Kopra. V praskah je bil sam Frankopan ranjen in se je s tržaško vojsko umaknil.

Komaj so odnesli pete, prijadra 5 beneških galeci. Izkrcajo 1000 mož in režejo po stari navadi trte in oljke od Grljana do Barkovclj.

Toda ko so se vračali v Milje, je nekaj ladij pri Sv. Andreju napadlo eno galejo in pobilo šest mož.

V novembru je Frankopan spet sklenil napasti Milje. V žaveljski dolini je zbral okoli sto mož in je odjahal proti Miljam na oglede. Tam so pa ujeli enega njegovih Hrvatov, ki je vse lepo povedal in tudi to, da je cesarskih le majhno število. Takoj so v Miljah začeli biti plat zvona in grmeti z bombardo. Frankopan jo je pa brž pod Stramarjem odkuril domov.

Povračilo je bilo brž na mizi. Cesarski poveljnik v Socerbu se je na videz dal podkupiti z beneškimi dukati in je obljubil, da odpre ponoči grajska vrata. Beneški Koprčani se res pritihotapijo, vrata se res odpro, a brž za njimi tudi zapro. Na grajskem dvorišču se vname pravo klanje. Niti eden ni ušel.

Tako so se nekaj let venomer napadali, dokler ni bilo podpisano premirje l. 1521 in so se vsi vprašali, za kaj je pravzaprav šlo. Pa tudi to premirje je bilo, kot bomo videli, samo kos papirja.

X

Po končani vojni z Benetkami l. 1521, ko so se bolj znašali nad oljkami, trtami in solinami, ni še bilo konca neprestanih prask in bitk.

VOJNE BREZ NAPOVEDI

Vojni svet v Gradcu je poznal Benečane: vedel je, da bo dana beseda vredna piškavga boba. Zato so si hoteli že l. 1542 zavarovati pot proti tržaškemu zalivu. Naredili so načrt, da osvoje Marano v lagunah pri Gradcu. Seveda je bilo to treba storiti z zvijačo. Natovorili so dve barki z žitom, pod vrenče so pa skrili 60 vojakov. Guverner Marana je odstranil verigo v lukco, misleč, da so tovor

niki; a komaj so bili v mestu, skočijo vojniki iz skrivališč in pobijejo posadko.

Zdaj je tudi Benečanom zavrela kri. Leta 1554 je skrivaj prijadrilo v grljansko luko pet beneških galej. Napadle in ukradle so dve tržaški tovorni ladji, obloženi z blagom. Dve leti kasneje so pa Tržačani napadli luko v Štivanu ob Timavi, kjer so imele Benetke velike letne sejme. Tam so tržaški vojniki zaplenili dve ladji, natovorjeni z žitom in vinom. Zdaj je pa šlo kar naprej. Če drugega niso mogli, so prihajali iz beneških istrskih vasi »guastatorji« rezat trte in oljke — stara pesem! Tako se je sodnik di Basileo čutil prisiljenega, da je l. 1558 razpisal po sto lir nagrade, če kdo ovadi ali zgrabi lumpo. Toda nihče si ni upal zaslužiti teh lir. Na koncu l. 1589 so spet prišle na vrsto soline v Žavljah. Benečani so jih popolnoma razkopali in prizadeli Trstu veliko škodo. Kranjski tovarniki so spet hodili v istrska mesta po sol.

Medsebojno izzivanje je šlo tako daleč, da so že vohali novo vojno. Za obrambo svojih vzhodnih meja so Benetke postavile l. 1593 trdnjavo Palmo. Ob tej priliki so kovali posebno medalje z napisom: »Obramba Fužinije, Italije in Kristusove vere«. Kot vidimo so že takrat — kot danes — zakrivali svoje kupčije in politiko s svetimi gesli.

TUDI TI NE ZNAJO PRAV

Po miru v Wormsu so v Trstu gospodarili cesarski kapitani. Kakor beneški provodniki, tako tudi ti niso hoteli spoštovati svobode Trsta. Tržačani so se že zdavnaj po rimskem vzgledu imenovali »senat in tržaško ljudstvo«. S tem so hoteli poudariti, da se samo-

Spomini starega Trsta

stojno vladajo. Avstrijski nadvojvode so jim privilegije v 17. stol. kar štirikrat znova potrdili. Zato je meščane upravičeno jezilo, ko so kapitani svoboščine teptali. Obenem so oblastniki znali imenitno podpihovati cesarsko in beneško stranko v mestu, da sta se med seboj klali.

Posebno so se meščani jezili na kapitana Frana Gašparja Brennerja. Očitali so mu celo, da je izdal vse grajske tajnosti Benetkam. Beneška plat mu je pa metala v obraz, da je hujši kot tiran; ko se jezi, da se mu kar slina cedi iz ust in da grize cele robe. Posebno sta si jih dajala s škofom Marenzijem, kateremu je odvzel naslov »conte di Trieste«. Ta hudi spor je avstrijska kanclija l. 1657 pomašila, ker so za tri leta kasneje pripravljali slovesni vhod Leopolda I. v Trst.

Komaj je cesar odnesel pete, so spori spet izbruhnili. Za veliko noč l. 1664 sta se obe stranki krvavo zgrabili med cerimonijami v katedrali, da so jo morali znova posvetiti. Takrat je bil za kapitana osovraženi Petač. Za njim je prišel grof Coronini. Tožili so ga na Dunaj, da krši mestne statute. Sele na posredovanje škofa Vaccana sta obe stranki leta 1670 podpisali mir. Še slabše je ravnal naslednik baron Ivan Filip Kobencelj. Kar 40 točk obtožbe so pisali proti njemu cesarju Leopoldu. Nekoč so osovražnemu kapitanu zaprli mestna vrata. Nazadnje je le prišlo do neke sprave. Toda mož se je maščeval. Ko se je vrnil, je dal zapreti sodnika De Leo. Bajje je l. 1690 dal Kobencelj sam zažgati mestno hišo, da zginejo vsi akti proti njemu.

Revščina v mestu je bila zaradi slabe vlade cesarskih biričev vedno večja. Povečala jo je še zadnja vojna z Benetkami od leta 1615 do 1617, ki se imenuje

USKOŠKA ALI GRADIŠČANSKA VOJNA

Vzrok te vojne je bil vedno isti — kupčija in dobiček. Povod so dali Uskoki, to se pravi pribežniki pred Turki, ki so našli zatočišče v dalmatinskih mestih, posebno v Senju. Ker so Benečani trgovali s Turki, so Uskoki njih ladje napadali. Benetke se pritožijo na Dunaj, naj Uskoke prežene. To pa ni šlo lahko, obenem so si cesarski svetovalci še mislili, naj Uskoki kar dražijo beneške trgovce. Benečani so se pa spravili spet na žalvejske soline in so septembra l. 1614 prišli kar z ladjevjem pred Trst, da zapro pot.

Vojna, ki so jo povzročili Uskoki, je zapisana kot »gradiščanska«, ker je bilo glavno bojišče od Gradiške, Zagrada, Rubij do Gorice, Podgore in Pevme. Toda na Tržaškem so se tudi spoprijeli, ker so Tržačani skušali zavarovati »kranjsko solno pot«, ko niso mogli več po morju. Benetke so jo pa s provedurjem Lezze hotele prerezati. Napadejo zopet Zavlje, porušijo Socerb in Podgorje, kjer je gospodaril Petač. Ta tudi ni spal. Zbere nekaj Uskokov in 250 arkebuzirjev in pri Ospu naklesti Lezzeja. Drugi hud boj se je vnel pri Črnem kalu.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Mož, ki ni hotel govoriti

Polagoma se je spravil spet na noge. Podčastnik je odvil primež in Jurij je videl, kako mu zlomljena kost štrli iz prsta.

»Imaš še druge prste,« je hladno pripomnil podčastnik, »mi pa še druga vprašanja.«

Jaz ne vem nič — je vztrajno momljal Jurij.

»Odpeljite ga,« se je naveličal major, »mož je preneumen, da bi kaj vedel.«

Podčastniku je upadlo lice: »Dovolite mi, gospod major, še pol ure.«

»Prihodnjic. Zasllišati moramo drugel« se je major otresel.

Podčastnik je zgrabil Jurija za lase in ga srepo pogledal v oči: »Premisli dobro, saj veš, kaj te čaka!« Nevoljno ga je sunil skozi vrata.

V celici je Jurij preudaril položaj. Nosa si ni mogel zdraviti, pač pa nekoliko prst. Odtrgal si je kos srajce, spravil, kakor je znal in mogel, skupaj zlomljena konca kosti in s suknom tesno ovil kazalec. Lotevala se ga je žalost, vendar bolečine so se še dale prenesti.

V njegovo brezupnost je sijal samo en svetel žarek: v njem so videli le bedastega pomožnega delavca v garaži. Toliko časa, dokler vztraja v tej vlogi, je varen in nihče ne more odkriti njegovih tajnosti.

To noč so mu dali poleg kruha kos konjskega mesa.

VRELA VODA

Dva dni kasneje so ga spet zaslüşali. To pot je bila v sobi samo velika stolica, raz katero so viseli jermeni iz kože.

Zaslüşevanje je vodil podčastnik s korporalovo pomočjo. Jurij je moral sestiti, korporal mu je zvezal z jermeni noge, eno roko pa mu je pritrdil na levo naslonjalo stolice. Na desnem naslonjalu je bil zvezek belega papirja. Korporal je vtaknil v Jurijevo desnico svinčnik, mu potisnil nazaj glavo in ukazal: »Odpri usta!«

Da bi ostala široko odprta, je korporal potrinil Juriju med zobovje kos drva.

Medtem je podčastnik pripeljal na vozičku k stolici električno ogrevalo, ki je imelo tri plošče. Na vsaki je stal kotliček vode.

Jurij se je čudil, da podčastnik nič ne reče. Čokati, mali mož — si je mislil — je gotovo sadist, ki uživa in se veseli, ko vidi trpeti bližnjega. Doslej ni mogel verjeti, da so taki ljudje na svetu.

Po nekaj minutah je začela voda v kotličkih peti in žuboreti. Jurija je šumot vode spominjal na njegovo hišico v Kanadi. V duhu je gledal prijetno kuhinjo, kjer mu žena Muriel pripravlja južino. On je udobno zlektnjen v stolici in opazuje skozi okno ples snežink.

»Na ta papir boš sedaj zapisal odgovore na moja vprašanja,« je velel podčastnik. »Najprej napiši imena oseb, ki vodijo odpor v Torigni!«

Jurij je iznova odkimal z glavo.

Tedaj je podčastnik segel po prvem kotličku in vлил vročo vodo v odprta Jurijeva usta. Ko jo je požrl, je ugotovil, da ni še prevroča.

MUCENJE DO NEZAVESTI

Dve minuti je podčastnik zastavljal Juriju vprašanja, na katera ni dobil prav nobenega odgovora. Jurij je neprestano kimal z glavo.

Zdajci je podčastnik stegnil roko k drugemu kotličku. Napolnil je kozarec z vročo vodo in jo vлил v Jurijeva usta. Čeprav ni še vrela, je Jurij začutil na nebu ust ostro, sklelečo bolečino. Potrudil se je, da bi ne pogoltnil vse vode. Če bi je nekaj zadržal v ustih, bi se vrela tekočina, ki mu jo bodo kmalu vlili, vsaj malo razredčila in manj zapekla.

»Nudim ti poslednjo priliko,« je podčastnik hladno poudaril. »Napiši imena tistih, ki so vrgli v zrak mostove! Če napišeš eno samo ime, te izpustimo. Nočeš? Dobro!«

Nad Jurijevo glavo je dvignil tretji kotliček. Približal ga je ustom in vлил. Jurij je napel vse svoje duševne sile, se odločno uprl z vso moško voljo, toda nič ni moglo ublažiti strašnih bolečin, ki jih je vrela voda povzročala v nežnem in občutljivem tkivu neba in dlesen.

Podčastnik je položil kotliček spet na ploščo.

Tedaj je Jurijeva glava padla na prsi. »Bebec se je onesvestil!« je podčastnik ugotovil s prezirom.

»Ni izključeno,« je pripomnil korporal, »da maloumnež ne zna pisati.«

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

K petemu letniku Literarnih vaj

V prejšnji številki smo objavili kratko poročilo o petem letniku Literarnih vaj, glasilo dijakov slovenskih srednjih in strokovnih šol v Trstu. Omenili smo pri tem nekaj vidnejših sodelavcev te dijaške revije.

Z današnjo številko pa začnemo objavljati nekatere zgledne literarne izdelke teh mladih pisateljev in pesnikov. Literarne vaje namreč ne pridejo v roke vsakemu Slovencu, ki se zanima za slovensko kulturo. Dobijo jih lahko le tisti, ki imajo kakšnega otroka na slovenski srednji ali strokovni šoli (To je majhna pomanjkljivost, saj bi rad kupil literarne vaje tudi marsikdo, ki nima dijaka v svoji družini!)

Kot prvo bomo ponatisnili črtico učiteljčnice Silvije Černjava:

RDEČA OGRLICA

Cutila je, kako ji je mraz lazil po telesu, ji dvigal krilo, da so se ji videla gola kolena. Naslonila se je na kljuko in pozvonila.

»Zebe!«

»Kaj je, mala?« se je oglašil nekdo iz kote.

»Zebe!« je ponovila v opravičilo.

Gospa je vstala iz naslanjača in se tesneje zavila v haljo.

»No, nisi prav tako majhna; koliko let imaš?« »Sestnajst; imate rdečo obleko?« Popravljala se je lase, ki so ji štrleli izpod rute, in se smehljala. Gospa jo je ogledovala: »Kako se imenuješ?«

»Darma. Dajte mi kaj!«

»Nič nimam; kaj bi ti dala?«

»Dajte mi par hlač za očeta!«

Zenska se je nasmehnila:

»Nimam moža.«

»Kaj da ne? V vsaki hiši ga imajo.«

»Pridi v kuhinjo, tam bom morda kaj našla zate!« Sledila je ženski po hodniku. Njene temne oči so oplazile vse kote. Nenadoma se je ustavila. Na omari je zagledala debelo rdečo ogrlico. Prijela se je za verižico, ki jo je nosila okrog vratu.

»Gospa, dajte mi tisto rdečo ogrlico!« Gospodinja je obstala:

»Ni moja.«

»Čigava je?«

»Hčerčina.«

»Poprej ste pa dejali, da nimate moža.«

Gospa se je glasno zasmejala.

»Dajte mi, prosim vas!«

»Kaj bi dejala hčerka, ko bi prišla domov in bi je ne našla?« se je opravičevala gospodinja.

»Rekli bi, da ste jo dali Darmi!« Naslonila je roko na ogrlico in jo pogladila:

»Kako je rdeča in gladka!« Dvignila jo je in položila okrog vratu.

»Sem lepa?«

»Lepa si tudi brez ogrlice.« Gospodinja je stegnila dlan in Darma je vanjo spustila rdečo kito kroglic.

»Zakaj si tako umazana in zakaj se ne umiješ?«

»Tudi če bi se umivala, bi ne bila lepa; ne utegnem.« Gledala je okoli.

»Dajte mi hlače za očeta!«

»Res jih nimam!«

»Poiščite, prosim, same vam ne bodo prišle poc roke. Kako lepa vaza je tam! Jaz bi iz nje pila kavo. Pojdite, gospa, poiščite hlače. Ali se bojite da vam kaj ukradem? Ne, ne, če hočete, grem tačas ven, ko vi iščete hlače.«

»Ne, oh ne, stopi v kuhinjo in sedi! Takoj pridem!«

Primaknila je stolico. Njen pogled je obvisel na ogrlici, nato se je povzpela na omaro, tja do vaze. Bila je pisana; svetila se je kot ogrlica:

»Saj vam ne bom nič ukradla. Vsi cigani ne krademo. Nočem v zapor. Tam mi ne ugaja, čeprav je toplo in dobra hrana. Tam ni prostosti. Niti policaji mi ne ugajajo.«

»Ste našli hlače?« je zavpila.

»Nekaj bo že!« Gospodinja je pod pazduho nosila cunje.

»Pokažite!« Pobrskala je in jih naglo stlačila v torbo. »Bo že dobro. Dajte mi tisto vazo, gospa! Včeraj sem kuhala in burja mi je odnesla vse lonce. Iskala sem jih zaman. Sedaj nimam iz česa piti kavo. Kako rada bi pila iz tiste vaze! Dajte, dajte!« Gospodinja je stegnila roko in ji dala vazo.

»Ko pa mi ne daš miru!«

Darma se je nasmehnila kot zmagovalec, ki ga je sram, ko mu čestitajo k zmagi. Držala je vazo ki se ji je zdela tako gladka pod prsti, in jo potlačila med cunje. Pogled ji je ušel na ogrlico.

»Darma!« Dekle se je prestrašilo.

»Tistega ti ne morem dati, ker ni moje,« je dodala gospodinja.

»Ni vaše!« skoro zlobno se je zasmejala.

»Nič zato! Koliko je ura?«

»Štiri in pol bo.« Darma je zaskrbelo.

»Kdaj bom skuhala večerjo? Kaj mi porečejo doma?«

»Kje domuješ?«

»Tu blizu je neka jama. Topla je, ponoči pa vendar zebe.« Smehljala se je, skoro jo je bilo sram, da je tako revna.

»Zdaj pa moram iti; na svidenje, gospa!« Zdrknila je skozi vrata na hodnik. Spet se je njen pogled spotaknil na ogrlici. Oči so ji vzplamtele in segla je po njej.

»Hvala za vse, gospa!« je zakričala in urno zaloputnila vrata za seboj. Spet je bila na ulici ciganka Darma, prijateljica vetra.

Lit. vaje, V. let., št. 4

Silvija Černjava ima v petem letniku objavljen samo dve črtici. Več jih je imela v prejšnjih letih. Rekli smo že, da jo odlikuje živahnost pripovedovanja. Uvoda skoraj ni. Z opisom oseb se skora, ne bavi. Zna priti takoj v sredo stvari: bralca uklene v dialog, ki je močan, smotrni, prepričevalni. Značaj in duševnost glavnega junaka nam diha ravno iz besed, ki mu jih pisateljica polaga na usta. Prav to, da se zna pisateljica živeti tako dobro v duševnost svojih junakov, daje njenim črticam posebno vrednost.

VZGOJNI KOTIČEK

OBISK V BOLNIŠNICI

V bolnišnici je ura obiskov. Skozi glavna vrata te hiše žalosti in trpljenja se vsipajo trume obiskovalcev. V kratkem času oživijo hodniki in bolniške sobe.

Na kirurškem oddelku leži mlad mož. Po težki in nevarni operaciji še vedno niha med življenjem in smrtjo. Nepremično zre v strop in premišljuje o svoji usodi. »Kaj bo z ženo in otroki, če umrem?« mu roji po glavi. Iz teli težkih misli ga zdramijo prijatelji in znanci. Vsi silijo v njega in ga sprašujejo, kako je prestal operacijo in kako se počuti. S težavo odgovarja zdaj temu, zdaj onemu.

Dva obiskovalca sta utrujena, zato se vsedeta na bolnikovo posteljo. Pa to še ni najhujše. Oni, ki sedi tik ob bolnikovi glavi, prične: »Revež si, revež, res čudno, da si prestal tako hudo operacijo. Imel sem prijatelja, ki je imel prav tako bolezen kot ti, pa je že pet let v grobu.«

Bolnik začudeno gleda svojega prijatelja in debela solza mu kane iz oči. »Ne bodi žalosten,« ga vneta tolaži nespametni prijatelj, »saj s tem še ni rečeno, da boš tudi ti umrl.« »Imenitna tolažba,« boste rekli. Istega mnenja sem tudi jaz, ki sem bil priča temu prizoru. Na žalost pa taki primeri niso redki. Marsikateri obiskovalec napravi bolniku veliko večjo uslugo, če ostane doma, kot pa da ga na bolniški postelji spravlja v slabo razpoloženje in v zagrenjenost.

Glede bolniških obiskov si zapomnimo naslednje:

1. Hvalevredno je, da obiskuješ bolnike. Saj pravi pregovor, da šele v nesreči in boleznih spoznaš prave prijatelje. Vendar si bomo na jasnem, da so obiski bolnikov povsem drugačni kot običajni vljudnostni obiski.

2. Nevarno bolnega človeka lahko obiskujejo le najbližji sorodniki. Sele s privolje-

Po svoje zanimiv je tudi dvanajstletni drugošolec Matjaž Hmeljak. Objavljamo njegovo razmišljajočo črtico:

ALI SEM STORIL SVOJO DOLŽNOST

Mrak je legal na zemljo, ko sem šel iz šole. Hitro tečem proti postaji tramvaja, ki je bil nabit poln. Komaj se prerinem vanj. Polovica ljudi mora ostati na postaji.

Kupim listek. Tam je prazen sedež. Hitro hočem sestiti. Pa pride gospa in položi nanj enoletnega fantiča. Tam pa je starček, ki se komaj drži pokonci. Vprašam gospo: »Oprostite, ali ne bi mogli vzeti otroka v naročje? Tam je starček, ki se komaj drži pokonci. Pustite, naj sede!«

Gospa mi jezno odvrne, da ne!

Mislil si: Če bi imela psička, bi ga gotovo posadila na sedež, češ: »Le sedi, psiček dragi, le sedi, da ti ne bo slabo, če stojiš! Ljubček!«

Končno se tramvaj nekoliko izprazni. Pogledam na starčka. Tam stoji poleg sedeža, ki ga je zasedel neki drugi deček. To pa me je kar razgrela. Pristopim k dečku in mu rečem, naj vendar vstane. Ker ni hotel vstati, sem ga posadil na tla, starčka pa povabil, naj sede. Pa glejte, kaj mi reče:

»Hvala! Ne morem sestiti. Imam bolezen v nogi. Prav zares ne!«

Obstanem kakor polit z vodo.

Pri prihodnji postaji hitro izstopim. Se danes pa se izprašujem, ali sem storil svojo dolžnost.

Lit. vaje, V. let., št. 4

Kljub mladosti Matjaž Hmeljak že mnogo obeta. V petem letniku je objavljenih pet njegovih delc Res so še iz otroškega sveta. Kaj drugega pa bi mogli od njega zahtevati, če pomislimo, da je star šele dvanajst let. Toda obvlada jezik, zna izbirati snov in — zanimajo ga že fini moralni problemi, kot nam kaže prav ta črtica.

njem teh ga lahko obiščejo tudi prijatelji in znanci. Zavedati se namreč moramo, da si bolnik v bolečinah ne želi družbe okoli sebe. Če torej obiščeš takega bolnika, bodi kratek in prisrčen! Dalj časa se zadrži le pri bolniku, ki je na poti okrevanja in si želi prijateljskih obiskov.

3. Ko opaziš, da je okoli bolnikove postelje veliko najožjih sorodnikov in drugih obiskovalcev, bodi kratek! Poslovi se od prijatelja in mu obljubi, da ga boš še obiskal.

4. Sleherni bolnik težko prenaša svoje breme, zato si želi olajšanja, razvedrila, bodrila. Vsega tega pričakuje od svojih obiskovalcev. Prav zato je neokusno in neplemenito, če spominjaš bolnika na kake neljube dogodke, ali pa da ga dolgočasiš s svojim nesmiselnim čenčanjem. Pripoveduj mu kaj veselega, lepega in zabavnega! Povej mu, da bo kmalu ozdravel in da se bosta potem skupno zabavala in veselila lepih dni.

5. Kadar je v bolnikovi sobi zdravniški pregled, se odstrani in počakaj v predsobi, da ta konča. Prav tako se odstrani tudi tedaj, kadar želi bolnik opraviti svojo potrebo.

6. Tudi darila, ki jih prinašamo bolniku, so poglavje zase. Pri tem je pač potrebno, da se ravnamo po vrsti bolezni. Če je kdo v bolnišnici zaradi obolelega želodca, črevesja ali drugih organov, ki so v zvezi s prehrano, mu ne bomo prinašali kraškega pršuta, kranjskih klobas in terana. To vse bi bilo dobrodošlo lažjim bolnikom, posebno onim, ki imajo v mavcu roke ali noge. Prav tako ne bomo prinašali knjig in časopisov onim, ki so oboleli na očeh. Vedno pa razveselimo bolnika z lepim cvetjem.

7. Ko prideš k bolniku in odhajaš od njega, pozdravi vse bolnike, ki so v sobi. Imej obzir in usmiljenje do vseh, ki trpijo, kajti danes meni, jutri tebi!

GOSPODARSTVO

LETOŠNJA VINSKA LETINA

kaže na splošno precej slabo, tako v Italiji kot v Jugoslaviji in drugod. Zaradi dolgotrajnega deževja se je zelo razpasla grozdna in listna plesen (oidij in peronospora), ki je marsikje uničila tudi več kot polovico pridelka.

In vendar se dobijo vinogradniki, ki niso imeli še nikdar tako lepega grozdja kot letos: niti ena jagoda jim ni do sedaj počrnila. Kako so to dosegli? Skropili so pravočasno z raztopino modre galice in škropilnega žvepla. Seveda so škropili večkrat, nekateri tudi 6 ali celo 7-krat.

KOLORADSKI HROŠČ ALI KROMPIRJEVEC

objeda še zadnje zeleno krompirjevo, marsikje pa se je že spravil na jajčevce (melancane), manj na paradižnike. Zdi se, da mu gredo v slast posebno listi jajčevca.

Ali naj mirno gledamo, kako dela škodo? Vsi, prav vsi pridelovalci krompirja, jajčevca in paradižnikov bi morali večkrat pregledati svoje nasade in škodljivca uničiti: z rokami, če ga je malo, drugače s škropljenjem. Učinkovitih škropil je mnogo. Navajamo samo »gesarol«.

ROŽIČKASTO ŽITO

Pred nekaj tedni so časopisi objavili vest, da so v Toskani ugotovili rožičkavost na pšenici. Pri kulturnih rastlinah smo doslej poznali rožičkavost samo pri rži, drugače pa se pojavlja rožičkavost še na nekaterih travah-klasnicah. Namesto zrna v klasu se razvije do 3 cm dolg rožiček umazano sive do vijoličaste barve. Ta rožiček je neke vrste plesniva gliva, ki je zelo strupena. V človekovem organizmu ta strup vpliva predvsem na živčni sistem in povzroča bljuvanje, krčenje prebavnih in drugih telesnih organov, končno lahko nastopi celo smrt.

Ko je pred nekaj leti na Francoskem bilo zastrupljenih nekaj stotin oseb in jih je tudi nekaj umrlo, so najprej sumili, da je zastrupitev in smrt povzročil kruh, ki naj bi ga bili spekli iz rožičkaste pšenične moke. Natančna preiskava pa je ugotovila, da takrat temu ni bilo tako. Dejstvo pa je, da je pred stoletji v Franciji, Nemčiji, pri nas in drugod vsako leto umrlo na stotine ljudi, ki so uživali kruh iz moke rožičkaste rži. Takrat je namreč igrala rž v prehrani mnogo važnejšo vlogo nego danes, ko je skoraj povsod rž izpodrinila pšenica.

Če je letos prešla rožičkavost tudi na pšenico, se je to zgodilo zato, ker je bilo letos izredno vlažno leto in se prav v takih letih ta bolezen najbolj razširi. Prav je, da so zaradi nje odgovorne oblasti pozorne, potrošniki pa naj se prav nič ne bojijo uživati vsakdanji kruh, ker se je bolezen pojavila samo v zelo ozkem okolišu in jo bodo prav gotovo takoj zatrli.

Naši kmetovalci-žitorejci pa naj še bolj pazljivo kot doslej premešajo semensko žito s prahom Caffaro (na 100 kg žita četrt kg prahu Caffaro), ker bodo s tem istočasno zamorili klice rje, žitne sneti in morebitnih trosov, nosilcev rožičkavosti.

PRIPOROČLJIVE SORTE JABOLK

Svicaški list »Fruechte und Gemuese« (Sadje in zelenjad) priobčuje članek o tem, katere sorte jabolk so za Svico najbolj priporočljive. Zanimivo je, da priporočajo skoraj iste sorte italijanski strokovnjaki za Severno Italijo, torej tudi za naše kraje. Sorte so naslednje:

»Kanadska reneta« je proglašena za kraljico jabolk. Poraba traja do konca marca. Na drugem mestu je »Boskoopovo« jabolko, čigar poraba traja do konca decembra. Sledijo ameriške sorte »Golden delicious«, »Starking delicious«, »Jonathan« in »Stayman winessap«.

Za naše kraje moramo na vsak način tem prišteti še beneško-slovensko »sevko«, ki je v Vidmu znana kot »mela slava« in katere gojilen okoliš se vedno bolj širi. Danes je že razširjena po Goriškem, Tolminskem in Cerkljanskem, v postojnskem okraju in na Pivki, na Krasu, v Furlaniji in na zapadu sega celo v Karnijo. Drevo je malo zahtevno, plod zelo lep in okusen in zdrži v primerni zalogi do maja meseca. Na vsak način jo toplo priporočamo.

ČRVIVO SADJE ODPADA

Letos ni posebna sadna letina. Na eni strani je zaradi dolgotrajne in precej ostre zime odmrlo mnogo cvetnega popja, posebno na breskvah, na drugi strani pa je slabo vreme v dobi cvetenja zelo razredčilo zarodek jabolk in hrušk. In še ta pičel zarodek ne pride do zoritve, ker ga na poti napade metulj-zavijač s svojo malopridno zalego.

Kdor se ne drži navodil, ki smo jih dali v 3. številki našega lista in ni pravočasno škropil, ta ima danes obilico piškavega oziroma črvicega sadja, ki polagoma odpada.

Najslabše ravna, kdor se ne zanima za od-

padlo sadje. V odpadlih plodovih se namreč nahaja prevečkrat nedoraščeni črv, ki bo dalje glodal plod. Ko ga uniči, se kje v bližini zabubi. Škodljiva zalega se na ta način vzdrži. Zato moramo vse odpadle plodove takoj odstraniti: če je sadje kolikor toliko dozorelo, napravimo iz debelejših plodov krljce za zimsko porabo, vse ostalo pa skuhamo in damo prašičem. Ne krmi prašičev s surovim piškavim sadjem, ker bi v tem primeru prav lahko nekateri črvički utekli prašičjemu gobcu in se lepo zabubili na toplem v prašičjem hlevu samem. Lahko pa naženeš prašiče pod drevesa, kjer je odpadlo sadje: če je količkar dozorelo, bodo vse počistili, ker prašič instinktivno ve, da tudi njemu koristijo dragoceni vitamini, ki se nahajajo v sadju, posebno pa v jabolkih.

Marsikdo utegne sedaj vprašati, ali bi še škropil proti črvicevosti sadja. Svetujemo mu, naj škropi vsaj do konca avgusta vsakih 10 dni z »gesarolom«, ker bo le tako obvaroval pozne sorte pred črvicevostjo. Zavijači namreč do takrat še letajo in odlagajo svoja jajčeca.

ŽIVLJENJSKA RAVEN V ITALIJI

se je od fašizma sem znatno zboljšala, kar dokazujejo naslednje številke. Od l. 1938 do danes se je dvignila potrošnja na glavo: za 17% pri siru, za 32% pri mleku, za 83% pri sladkorju, za 75% pri kavi in za 40% pri tobaku.

Srednji strošek za gledališče in kino je zrastel za 156%, stroški za športne prireditve za 255%, ljudska motorizacija pa je več kot podeseterjena.

Kemična vojna med rastlinami

Za življenjski prostor se ne borijo samo ljudje in živali. Tudi med rastlinami opazamo nekaj sličnega: borbo s kemičnimi sredstvi. To so ugotovili v primeru, ko raste zelje v bližini majarona ali planinske vijolice. Slednja dva izločata iz korenin neko kemično snov, ki njima nič ne škodi, a korenine zelja na dotičnem mestu zamrejo.

KOLESTARSTVO

V nedeljo se je začela v Zagrebu kolesarska dirka po Hrvatski in Sloveniji. Na tej dirki sodelujejo uradni predstavniki 7 držav in predstavniki STO-ja. Letošnja prireditev je zelo značilna, saj sodelujejo na njej prvič kolesarji svetovnega slovesa, kot Italijan Ghidini. Vsa moštva so močna in borba bo zelo ostra. Seveda pa bo za tujce ta dirka težak kamen, kajti treba bo voziti po ravnini in hribih in to ne po asfaltu, kot so navajeni, pač pa včasih tudi po peščenih cestah, kar bo povzročilo veliko okvar in celo odstopov. Jugoslovani so pa na to navajeni in zato lahko upajo v zadovoljiv plasma.

Prva etapa je bila Zagreb—Reka, druga pa je bila razdeljena na dva dela, najprej Reka—Crikvenica na kronometer, nato pa še Crikvenica—Opatija. Skupna ocena po II. etapi: 1. Van der Weyden (Holandija); 2. Bolzan (Luksemburg); 3. Petrovič (Jugoslavija). V skupni oceni za moštva pa je prva Jugoslavija pred Holandsko, Belgijo, Italijo itd.

V tretji etapi Opatija—Koper (205 km) so se izkazali jugoslovanski kolesarji. Rumeno majico s. je osvojil v tej etapi Veselin Petrovič, ki jo je v prvi in drugi imel Van der Weyden. Skupna ocena po III. etapi je sledeča: 1. Vidali (Slov.) 6,207"; 2. Petrovič (Jug.) 6,212"; 3. Simon (Luksemburg). Ocena za moštva: 1. Jugoslavija; 2. Holandija; 3. Luksemburg.

»Tour« se je preselil v Alpe. Te etape bodo dale gorskim vozačem možnost, da bodo predrlj v ospredje, specialisti za ravnine pa bodo zaostali. Tu je bila glavna borba med Bobetom, Küblerjem in Bergandom. Vsi znaki pa kažejo, da bo Bobet končni zmagovalec. Letošnji »Tour« je odkril novega »plezalca« Španca Bahamontesa.

Vrstni red XVIII. etape je naslednji: 1. Bobet 7 ur 26 min. 42 sek.; 2. Kübler 7 ur, 28 min. 31 sek.; 3. Bergaud 7 ur, 29 min. 54 sek.

Sportni pregled

LAHKA ATLETIKA

Po 15 letih so bile v Beogradu 24. in 25. julija zopet uradne »Balkanske igre«. Po vojni je bilo sicer že več srečanj med reprezentancami balkanskih držav, toda niso imela uradnega značaja. »Balkanijada« je bila prvotno nekaka olimpiada vseh 6 balkanskih držav, danes pa spričo političnih razmer zajema le države, ki so članice »Balkanske zveze«, in zato je tudi njih pomen skromnejši.

V letošnjem balkanskem troboju je zmagala Jugoslavija s 187 točkami proti Grčiji s 116 točkami in Turčiji s 111 točkami. V glavnem niso doseženi rezultati nič posebnega, z izjemo Lorgerja, Mihaliča in Kocaka (T.). Lorger je na 110 m čez zapreke dosegel čas 14,5, rezultat evropske vrednosti; Mihalič je na 10.000 m dosegel nov državni rekord s časom 29:37,6 in se s tem uvrstil v trojico najboljših dolgoproglašev na svetu. Turk Kocak pa je na 800 m dosegel evropski čas 1:51,3.

Na atletskem troboju Italija : Avstrija : Svica na katerem je zmagala Italija, je bilo doseženih nekaj dobrih rezultatov, kot na primer: 400 m: Lombardo 48,2; troskok: Trogu 14,49; kopije: Zigiotti 66,33.

V Trstu je bil dvoboj ženskih ekip Trsta in Koroške. Zmagale so Korošice s 47:43.

NOGOMET

Moskovski nogometni klub Dinamo, ki gostuje v Avstriji, je v srečanju z dunajskim Rapidom izgubil z 1:0, v drugem srečanju pa je z dunajsko »Avstrijo« igral neodločeno 1:1.

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, sin džungle

št. 10

Na vso moč je otepal z nogami in rokami. Sabor pa je nepremično prežala z obale. Tarzan je zagnal opičji krik na pomoč. Na mah je bilo kakih petdeset opic na mestu napada. Ko je Sabor to videla, je izginila v goščavo.

Tarzan se je zgodaj naučil plesati iz dolge trave vrvi. Izumil je celo posebno zanko in se vadil z njo loviti. Vsak dan se je zgodilo, da je v neizmerno zabavo drugim opicam ujel kaknega kosmatega prijatelja za vrat.

Zaprta in tiha kočica na robu džungle je bila Tarzanu vedno vir skrivnosti in zabave. Kala mu je nejasno razložila, da je bil njegov oče čuden bel opičjak. Da Kala ni njegova prava mati, je Tarzanu bilo povsem neznano.

Opice so se ogibale izumrlega bivališča. Grmeča palica jim je bila predobro v spominu! Nekega dne pa je Tarzan našel vrata in po dolgem poskušanju se mu je posrečilo odpriti zapah. Vrata so se škripaje odprla pred njegovimi strmečimi očmi.

Tarzan je oprezno stopil v kočico. Zagledal je tri okostnjake, a se zanje ni zmenil. Vse drugo je bilo bolj zanimivo; orodje, orožje... knjige. Našel je tudi oster lovski nož. Abecednik s slikami je bil zelo zanimiv. Mračilo se je že.

Tarzan se je odpravil domov. Nenadoma je pred njim vstala silna postava — veliki gorila Bolgani! Tarzan je uvidel, da je boj neizogiben in je gorilo napadel. V srditi borbi sta se zavalila po tleh.

Tarzan je še vedno tiščal v roki nož, ki ga je bil našel v očetovi kočici. Po naključju je z njim zamahnil proti nasprotniku. Bolgani je zatulil od bolečine. Tedaj je Tarzan še in še zasajal oster nož v gorilova prsa.

Gorila je z vso silo trgal Tarzanu meso s telesa, a razmesarjena roka je čedalje udarjala z dolgim, ostrim rezilom. Krč je stresel Tarzanovo postavico in mladi lord Greystoke se je kakor mrtev zgrudil na tla.

Skrivnost

DRJA FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

»Hočeš s tem reči, da za tako podjetje nisem «posoben?» sem ga vprašal brez pomisleka.

Smith me je prijel za roko in vrnil moj malec užaljeni pogled z izrazom resne skrbnosti. »Dragi tovariš, ti prav dobro veš, da nisera mislil tako.«

»Že prav, Smith,« sem zagodrnjal potolažen. »Slednjič ne bi slabše kakor kdor koli predstavljal koga, ki kadi opij. Ja, pojdem s svojim prijateljem, gospod nadzornik.«

Tako sta kakih dvajset minut kasneje v spremstvu Weymoutha zapustila policijsko poslopje dva mornarja, ki nista bila videti preveč mikavna. Odpeljali so se z avtom, ki jih je čakal pred vhodom.

To našemljenje je bilo zame smešno, skoraj otročje in iz srca bi se lahko smejal, ko bi poleg glume ne prežala žaloigra. Ze misel, da nekje na koncu naše vožnje čaka Fu-Manču, je človeka streznila — Fu-Manču, ki je kljub vsem nasprotnim napadom veselo razprejal svoje zle načrte; Fu-Manču, ki ga nisem nikdar videl v lice, a čigar samo ime je že bilo zvezano z nepopisno grozo. Mogoče je hotela

usoda, da nocoj srečam strašnega kitajskega doktorja. Otresel sem se razglabljanja, ki bi me vodilo v strahotne prepade, in se pozanimal za pojasnila, ki jih je Smith dajal Weymouthu.

»Pri rečni policiji v Wappingu homo izstopili, ker ste dejali, da stoji hišica blizu reke. Potem nas lahko izkreatjo kje niže doli. Vaš tovariš Ryman naj bo kje blizu za hišo pripravljen z motornim čolnom, vaši ljudje pa naj ostanejo pred pročeljem, da lahko čujejo moj žvižg.«

»Kajpada,« je pritrdil nadzornik. »Tako sem to tudi že uredil. Zažvižgajte torej znak, ko boste kaj sumljivega zapazili!«

»Ne vem še prav,« je menil Smith obotavljaje se. »Morda bom celo še v tem primeru trenutek počakal.«

»Samo ne čakajte predolgo!« je svetoval uradnik. »Stvari ne bi namreč prav nič koristilo, ako bi vas potem morali le s polovico vaših prstov potegniti z mrežo iz vode.« Avto se je ustavil pred stražarnico rečne policije. Stirje malomarno oblečeni možakarji so ob našem vstopu poskočili in po vojaško pozdravili nadzornika.

»Evans in Lisle,« je ta kratko ukazal, »vidva morata najti primeren teman kot, od koder se dajo dobro pregledati vrata Singapore-Charliejeve hiše od strani starega Highwaya. Vi, Evans, ste videti najbolj pristni; vi se delajte pijanca, k' je na pločniku zaspal, Lisle pa naj si prizadeva pregovoriti vas, da bi šli z njim domov. Ne gresta pa prej stran, dokler ne slišita piščalke ali pa da dobita od mene kaka navodila. Skrbno pazita na vsakogar, ki bo šel v hišo ali iz nje. Ali spadate onadva tudi v ta okoliš?»

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 13 Poznam nekaj žensk, ki spomladi in poleti uživajo neko »šamado« in pravijo, da jim ta izčisti kri in uredi ter olajša prebavo, tako da se potem čutijo kot pomlajene. Ko sem pa vprašala, kako to »šamado« pripravljajo, sem dobila od vsake različen recept in dva si nista enaki, ali mi morete povedati, kako se napravi najbolj učinkovita »šamada«?

Odgovor. V slovenščini bi rabili za besedo »šamada« izraz »čistilni napoj«, »zdravilna pijača« ali kaj podobnega. Receptov ali predpisov za take pijače je vse polno in pravičnega bi mogel dati samo zdravnik-biolog, ki bi dobro poznal posebni ustroj pacienta. Isti napoj bo namreč različno vplival na posameznike, ker, kolikor nas je ljudi, toliko je različnih telesnih ustrojstev. Različnost receptov zavisi tudi od namena, ki ga hočemo doseči: nekdo si želi očistiti kri — četudi s tem misli nekaj meglenega —, drugi hoče raztopiti kamne v jetrih, tretji dvigniti svojo ješčost (apetit), četrti bi želel biti bolj odprt itd. itd. Take »šamade« pripravljajo skoraj vsi s semeni raznih buč in tudi sončnic, z repnim in lanenim semenom. Omenjena semena so skoraj v vsaki šamadi, a ne vedno v istem razmerju. Seme najprej olupijo in nato zdrobijo. Mnogi dodajo zmesi srčnega zelja, koromača, materine dušice, žajblja itd. Eni vse skupa prekuhajo, drugi samo namakajo v vodi in odcedek popijejo. Odcedku lahko dodaš malo sladkorja. Predaleč bi nas vodilo, če bi hoteli vse opisati. Uživanje takih odcedkov ali zdravilnih pijač navadno ni nič slabega: če ne koristi, navadno tudi ne škoduje. V nekaterih primerih pravilno pripravljene zdravilne pijače brez dvoma koristijo. Na žalost pa bi hotel marsikdo s takimi pijačami zdraviti tudi vnetje slepiča, želodčne in črvesne čire in krče in druge take bolezni; prevečkrat so take »šamade« vzrok poslabšanja bolezni. Zato priporočamo, da se vedno prej posvetujete z zdravnikom in mu poveste, kaj ste in kaj nameravate uživati.

V petek 23. t. m. smo pokopali našega dragega

Rudolfa Tomazič-a

Žalostno vest naznanjajo:

žena MIRA, hčerka MAGDA, brata FRANC
in ANTON ter vsi ostali sorodniki

Družini Tomazič . Štoka

Trst, julija 1954

RADIO TRST II

Nedelja, 1. avgusta: 8.45: Kmetijska oddaja 9.15: Slovenski motivi. 9.30: Vera in naš čas. 13.00: Glasba po željah. 17.00: Koncert moškega zbora Soški fantje. 19.00: Novice iz delavskega sveta. 21.00: Verdi: DON CARLOS, 1. in 2. dejanje.

Ponedeljek, 2. avgusta: 14.25: Slovenski motivi. 19.00: Mamica pripoveduje 20.15: Glazunov: Simfonija št. 4. 21.45: Verdi: DON CARLOS, 3. in 4. dejanje.

Torek, 3. avgusta: 13.00: Glasba po željah. 20.05: Slovenske pesmi. 21.00: Radijski oder — Ferner in Real: TRIJE VAŠKI SVETNIKI. nato Večerne melodije.

Sreda, 4. avgusta: 13.30: Jugoslovanska folklorna glasba. 19.00: Zdravniški vedež. 20.05: Slovenski motivi. 21.00: Aktualnosti. 22.00: Književnost in umetnost. 22.15: Simfonični koncert.

Četrtek, 5. avgusta: 19.00: Mamičina pravljica. 21.00: Dramatizirana zgodba. 21.30: Plesi in motivi raznih narodov. 23.00: Romance.

Petek, 6. avgusta: 13.00: Glasba po željah. 18.40: Koncert sopranistke Rožice Kozem. 21.00: Tržaški kulturni razgledi. 22.15: Iz angleških koncertnih dvoran.

Sobota, 7. avgusta: 13.30: Slovenski motivi. 16.00: Oddaja za najmlajše. 18.40: Slovenski samospeli. 19.00: Pogovor z ženo. 21.00: Reportaža in pozdravi iz počitniških kolonij. 22.00: Šoštakovič: Simfonija št. 6.

Izdaja Konzorcij Novega lista z dovoljenjem A.I.S.

Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

TEDENSKI KOLEDARČEK

30. julija, petek: Abdon — Vitodrag
31. julija, sobota: Ignacij — Jelovica
1. avgusta, nedelja: Makab. bratje — Detomir
2. avgusta, ponedeljek: Porcijunkula — Alfonz
3. avgusta, torek: Lidija — Mirača
4. avgusta, sreda: Dominik, Ljubičica
5. avgusta, četrtek: M. Snežnica — Predobra

VALUTA — TUJI DENAR

29. julija si dobil oz. dal za:

švicarski frank	145,50—146,50	kratk
ameriški dolar	623—626	lir
avstrijski šiling	23,50—24,50	lir
100 dinarjev	100—103	lir
100 franc. frankov	162—168	lir
funt šterling	1650—1690	lir
švicarski frank	145,50—146,50	lir
zlato	711—714	lir

JAKOB VATOVEC Nasl.

Trst, ul. Torrebianca 19, telef. 23 587

UVOZ - IZVOZ

Jestvine, kolonialno blago, tehnični proizvodi, kemikalije, konfekcije

Pošilja DARILNE PAKETE

Princic

KRMIN - CORMONS - TEL. ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje, it d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

Medtem ko sta Evans in Lisle odšla, sta onadva strumno stala. »Tudi vaju čaka posebna naloga. Ali poznata kako pot, ki vodi za hišo kitajske beznice?«

»Ne,« je odvrnil eden. »Toda nasproti je izpraznjena kramarija, gospod nadzornik. Vem, da je zadaj ena šipa razbita. Splezala bova skozi odprtino in se potem splazila v ospredje, kjer se postavliva na prežo.«

»Dobro,« je pohvalil Weymouth. »Toda bodita previdna, da vaju ne najdejo! In ko začujeta piščalko, zdrvita v Shen-Yanovo krčmo! Razumela?«

Nadzornik Ryman je vstopil in pokazal na uro. »Motorni čoln čaka!«

»Izvrstno,« de Smith zamišljeno. »Toda skoraj se bojim, da so poslednji dogodki oplašili našo divjačino. Najprej Mason, potem pa Cadby. Vsekakor pa naš mogočni nasprotnik težko da slutiti, da je še sled, ki vodi v opijsko beznico. Zakaj misliti mora, da so Cadbyjevi zapiski uničeni.«

»Čela zadeva mi je velika uganka,« je priznal Ryman. »Slišal sem, da se nekje v Londonu skriva nevaren kitajski vrag, in da vi upate, da ga boste pri Shen-Yanu dobili. Vzemimo, da pride večkrat tja: od kod pa veste, da bo prav danes tam?«

»Tega si seveda nikakor nisem gotov. In za zdaj je to edini migljaj. In čas pomeni dragoceno človeško življenje, kadar je F-Manču vpleten.«

»Kdo je ta Fu-Manču, Mr. Smith?«

»Imam zelo malo pojma o njem, gospod nadzornik. Vendar gotovo ni navaden zločinec. On je največji um, kar so jih zle sile ustvarile zadnja stoletja. Uživa pa podporo politične stranke, ki razpolaga z brezmejnimi bogastvom. In njegovo poslanstvo v Evropi je: pripraviti pot. Ali me razumete? On je nekaka prednja straža zločinskega gibanja, kakršnega si ne more misliti noben Brit, noben Amerikanec, Nемеc ali drug zastopnik belega plemena.«

Rymanove poteze so kazale silno začudenje, vendar si je prihranil odgovor. Kmalu nato smo stopili v motorni čoln, ki nas je v kratkem pripeljal do Stone Stairs, kjer smo izstopili, medtem ko smo nadzorniku še enkrat naročili, naj ostane blizu in naj z največjo čuječnostjo straži.

OPIJSKA BEZNICA

Nerazumljivo je krulil pijanec v bližnji stranski ulici, ko se je Nayland Smith z okornim korakom primajal v malo kramarijo, ki je bila označena s surovim napisom »Shen-Yan, brivec.«

Majal sem se za svojim prijateljem in spotoma videl, da so v zaprašenem izloženem oknu ležali ovratniški gumbi, nemški brivski aparati, pomešani med kite, ko je Smith brzo odprl vrata, se prekotalil dol čez tri stopnice in se med kletvicami spet dvignil, uporabljajoč svojo leht za oporo. Znašla sva se v pustem, zelo zanemarjenem prostoru, ki je bil brivnici podoben le po tem, da je bilo naslonjalo edinega stola pogrnjeno z zamazano brisačo.

(Nadaljevanje prihodnjic)